

De stelling van Sunny Bergman: de schoonheidsindustrie moet juridisch worden aangepakt

De cosmetica-industrie maakt met haar gemanipuleerde foto's dat vrouwen zich schamen voor hun uiterlijk, zegt Sunny Bergman tegen Roel Janssen.

U wilt een rechtszaak tegen de cosmetica-industrie beginnen, naar analogie van de processen tegen de tabaksindustrie. Wat heeft u op die gedachte gebracht?

„Het idee ontstond toen ik in de Verenigde Staten opnames maakte voor mijn documentaire 'Beperkt Houdbaar'. Een plastisch chirurg die ik interviewde, maakte negatieve opmerkingen over mijn lichaam. Ik had volgens hem *the whole works* nodig. Dat heeft me aan het denken gezet. Ik vind dit een gevaarlijk proces. Artsen spreken zich uit over esthetiek. Het gaat niet meer over je gezondheid, maar over commercie.”

En hoe ziet u dat proces voor zich?

„Er zijn processen gevoerd tegen de tabaksindustrie en tegen fastfoodketens, maar nog nooit tegen de schoonheidsindustrie. We hebben in Nederland een advocaat benaderd die hiervoor mogelijkheden ziet. We zijn begonnen klachten te verzamelen. Onze website was na vier dagen al door 30.000 mensen bezocht, ruim 10.000 mensen hebben een psychologische test gedaan en 300 vrouwen willen wel aan een juridische actie meedoen.”

Wat wordt dan de aanklacht?

Het gaat over de aantasting van het zelfbeeld van vrouwen. Wij vermoeden dat de cosmetica-industrie onderzoek doet naar de manieren waarop ze vrouwen kan beïnvloeden om haar producten te kopen. Dat doet ze met vertekening van de werkelijkheid, onder meer door 'fotoshoppen' (elektronisch bewerken van foto's, red.) van het uiterlijk van vrouwen in advertenties. Sommige merken richten zich op een positief gevoel – vrouwen verleiden om zich lekkerder te voelen. Maar de meeste producten spelen in op een negatief gevoel: in hun advertenties presenteren ze een aspiratieniveau waaraan je als vrouw moet voldoen. Daarmee creëer je ongeluk en ontevredenheid. Met hun producten koop je dan een stukje van het ideaalbeeld.”

Dat geldt niet alleen bij advertenties van cosmetica voor vrouwen. Op internet worden mannen overladen met spams over penisvergroters. Dat schaadt toch ook hun eigenwaarde?

„Die spams tasten misschien het zelfvertrouwen van mannen aan, maar ik heb een persoonlijke film gemaakt over vrouwen. In het algemeen is het wel zo dat de economie steeds verder ons lichaam binnendringt. Daarom vind ik het belangrijk om de schoonheidsindustrie aan te pakken vanwege de onzekerheden die men vrouwen en in toeneemende mate ook mannen aanpraat.”

Laat u zich daardoor beïnvloeden?

„Ik ben gevoelig voor de boodschappen van de reclame en voor het algemene vrouwbeeld in de maatschappij. Dat

Sunny Bergman heeft de documentaire 'Beperkt Houdbaar' gemaakt die de VPRO onlangs uitzond. Zie www.beperkthoudbaar.info met informatie over mogelijke juridische actie tegen de cosmetica-industrie. (Foto's Maurice Boyer)

gaat over mij, ik ben een vrouw.”

Heeft de hedendaagse nadruk op jeugdigheid te maken met de vergrijzing? We worden ouder en willen er daarom jonger uitzien.

„Er is een fascinatie voor jong en dun, terwijl de samenleving juist dikker en ouder wordt. We idealiseren het onhaalbare. Het is misschien ook een reactie op de emancipatie. Vrouwen zijn economisch zelfstandig geworden en nu wordt de huisvrouwmythe vervangen door de schoonheidsmythe. Want vrouwen hebben dan wel hun economische zelfstandigheid verworven, ze geven meer geld uit aan schoonheid en hun lichaam dan vroeger, terwijl ze zich tegelijkertijd slechter over hun uiterlijk voelen. Er is sprake van een nieuwe manier van onderdrukking.”

De cosmetica-industrie zal alle middelen inzetten om een proces te saboteren. Net als bij de tabaksindustrie is gebeurd. Hoe denkt u met succes een rechtszaak te kunnen aanspannen?

„In eerste instantie willen we een juridisch onderzoek beginnen en dan als

het mogelijk is een proces in Nederland. Daarna misschien ook in andere landen. Je moet kunnen aantonen dat er sprake is van psychische schade en dat er een causaal verband bestaat tussen de blootstelling aan beeldvorming en die psychische schade. We denken er nu over om één bedrijf als doelwit te kiezen, bijvoorbeeld een producent van antirimpelcrèmes. De reclames voor antirimpelcrème bestaan uit beelden die onzekerheid oproepen én er is sprake van misleiding omdat die producten helemaal niet doen wat ze beloven. Dat heeft de Consumentenbond ook al uitgezocht.”

Op sigarettapakjes staat 'Roken is dodelijk'. Wilt u dat er op antirimpelcrèmes komt te staan 'Dit spul werkt niet'?

„Misschien moet je onder cosmetica-advertenties zetten: 'Deze foto's zijn geen getrouwe weergave van de werkelijkheid.' Want alle vrouwen op foto's in glossy tijdschriften en modebladen zijn gefotoshopt.”

Hoe definieer je juridisch wat psychische schade is?

„Het is niet genoeg als je zegt: ik voldoe niet, ik word oud, ik ben niet aantrekkelijk of ik heb geen goede seks. Ook al vind ik het schokkend dat 80 procent van de vrouwen geen positief zelfbeeld heeft en bijvoorbeeld daardoor slechte seks kan hebben. De schade moet groter zijn. Bijvoorbeeld depressies, zelfhaat of anorexia.”

Het verband met cosmeticareclame lijkt me moeilijker te bewijzen dan bij de negatieve gevolgen van sigaretten. Bij rokers kan sterfte een aantoonbaar gevolg zijn van nicotine.

„Aan reclames voor antirimpelcrèmes ga je niet dood, ook niet als die crèmes niet werken.

„Maar ze kunnen wel een negatief zelfbeeld geven en daardoor belemmeren ze je geluksgevoel. Het gaat ook om de manier waarop bedrijven de consument manipuleren. Zowel bij sigaretten als antirimpelcrèmes is sprake van beïnvloeding van je bewustzijn. De tabaksindustrie maakte de sigaretten extra verslavend en de cosmetica-industrie gebruikt afbeeldingen die gefotoshopt zijn.”

De tabaksprocessen eindigden in enorme schadevergoedingen voor de slachtoffers. Moet dat de uitkomst zijn van een proces tegen de schoonheidsindustrie?

„Die processen hebben niet alleen schadevergoedingen, maar ook een mentaliteitsverandering opgeleverd. Roken is in openbare gebouwen verboden en gaat in de horeca verboden worden.”

Je kunt toch geen verbod op gebotoxte vrouwen in cafés of openbare gelegenheden instellen?

„Nee, maar je kunt wel streven naar een mentaliteitsverandering over het vrouwbeeld in onze samenleving. Ik zou het stiekem ook wel prettig vinden als een industrie, die leeft van de onzekerheden van vrouwen, failliet gaat.”

Jezelf als vrouw 'mooi' maken kan ook je eigenwaarde vergroten. Daar houdt u geen rekening mee.

„Ik ben niet tegen make-up, jezelf mooi maken is absoluut fijn. We klagen ook niet de make-upfabrikanten aan. Maar ik verzet me er tegen dat vrouwen louter worden neergezet als lustobjecten.”

Er zijn tegenwoordig spraakmakende vrouwen die zich laten voorstaan op stout zijn.

„Ja, Marlies Dekkers en Heleen van Royen. Maar die vrouwen zijn vreselijk! Stout, dát is pas vertrutting. Als het nieuwe conformisme van vrouwen is dat ze allemaal vrijgevochten en sexy moeten zijn, dan ben je terugged bij de vrouw als plat lustobject.”

In uw film laat u de praktijk zien van een Amerikaanse plastische chirurg die zich bezighoudt met zogenaamde vaginalifts (naar analogie van facelifts), de chirurgische aanpassing van de schaamlippen. Waarom laten die vrouwen zich vrijwillig verminken?

„Ze spiegelen zich aan een beeld dat helemaal niet bestaat. Ze willen eruit zien zoals de modellen in *Playboy*. Maar *Playboy* is begonnen met fotoshoppen van schaamlippen uit overwegingen van preutsheid. Ze moesten er vooral niet expliciet seksueel uitzien.

„Nu gaan vrouwen dat kunstmatig beeld imiteren, omdat ze denken dat ze abnormaal zijn. Ze willen 'normaal' zijn en laten daarom hun schaamlippen kortwieken. Dat foute zelfbeeld levert ook een enorme psychologische schade op.”

De vergelijking met vrouwenbesnijdenis van islamitische meisjes dringt zich op. Dat is in Nederland verboden. Moet je die vaginalifts ook niet verbieden?

„Ik vind dat de politiek naar de wetgeving moet kijken. Vooral als je bedenkt dat meisjes vanaf 14 jaar dit mogen laten doen.”

Wordt dat toch niet enorm betuttelend?

„Dat is ook lastig. Je komt terecht in het kamp van mensen met wie je helemaal niet vereenzelvigd wilt worden, bij de conservatieven. Maar dit gaat niet tegen je vrijheid. Je hebt meer persoonlijke vrijheid in een wereld zonder misleidende beelden.”